

stedelijk museum

Mauricio Kagel

...Nach einer Lektüre von Orwell
Hörspiel in germanischer Metasprache (1982/1983)
Environmental version
Bandweergave begeleid door 2 videobanden,
11 televisie-monitoren en 33 uitgelichte stoelen
Regie: Mauricio Kagel
In samenwerking met de Westdeutsche Rundfunk
Köln.
Stedelijk Museum
première 1 juni, 15.00 uur
dagelijks om 11.15, 12.15, 16.15 uur (met uit-
zondering van 7 en 8 juni).

Rolverdeling

Spreker 1: Dieter Hufschmidt
Spreker 2: Christian Rode
Spreker 3: Ingrid van Bergen
Instrumentalisten: Carin Levin, fluit;
Adam Bauer, trompet; Georg Kröll, elektronisch orgel;
Manos Tsangaris, slagwerk
Rundfunkchor des Westdeutschen Rundfunks
Koordinator: Herbert Schernus
Muzikale leiding: Mauricio Kagel
Geluidsregie: Heinz Klein
Opnametechniek: Theresia Singer
Regie-assistentie: Annette Kurth
Regie: Mauricio Kagel
Redactie: Klaus Schöning
Productie: WDR/Radio Bremen, 1984

Videobanden

28 acteurs: Ackermann, Andersen, Gierke, Georgis,
Güth, Hahl, Hauschild, Häger, Hoffmann,
Johannson, Kohrs, Müller, Rätzke,
Richter, Ringe, Röttgers, Schmidt,
Schröder, Schütt, Sohl, Slowak, Strobele,
Tacke, Thies, Thomamüller, Walda,
Wollrab, Wüstenhöfer
Videotechniek: Kurt Renner, Sylvia Renner,
Jürgen Schneider
Assistentie: Günther W. Weissenborn
Regie: Mauricio Kagel

Produktie: Bremer Theater in Gemeinschaft
met Radio Bremen/WDR, Köln, 1984
Belichting en vormgeving: Mauricio Kagel
Met dank aan Mickery.

1. Het nadrukkelijk verwijzen naar Orwell in de titel van mijn stuk behoort tevens de eigenlijke inhoud te verduidelijken: er is hier niet sprake van een radiobewerking maar eerder van een voortgezette reflectie over de roman "1984". De woorden van dit hoorspel worden opnieuw bedacht als consequentie van de Orwell-gedachte dat de taal van de staat waar "1984" plaats vindt, al een bijzondere technologische ver-minking ondergaan heeft. Orwell zelf voert enige begrippen in die de essentiële aspecten van zijn socio-politieke science fiction documenteren. Om de verdere ontwikkeling van deze taal, die vooral bestaat uit het aan elkaar plakken van losse woorden, aan te duiden koos ik de naam 'Germaanse Metataal'. (Bijvoorbeeld uit de woorden 'in zekerheid gesteld' en 'samenhang' wordt 'zekerhang' gevormd.)
2. De totale tekst wordt gevormd uit apodictische zinnen, die afgeleid zijn van syntactische modellen (ze zijn reeds in deel 1 geïntroduceerd). Met zijn indoctrinatie-slogans van verschillende lengtes, die men weliswaar geen concrete betekenis maar wel een latente dreiging toekennen kan. De inhoud van deze misschien reeds in de toekomst -of eerder?- heersende metataal bestaat uit een onontkoombaar bevestigende of ontkennende zinsbouw. Op die manier wordt de grammaticale constructie zelfstandig en gaat de plaats innemen van een anders ondubbelzinnige woorden. (Maar: Heldere tekst zou hier thematisch minder verhelderend, vermoedelijk niet scherp genoeg zijn.)
3. De bezetting van drie sprekers en een spreekkoor kan met andere solostemmen uitgebreid worden, omdat het niet om dramatisch vastgelegde rollen gaat maar om voorzeggings, in de letterlijke betekenis. De zinnen moeten langzaam en duidelijk uitgesproken worden, gescheiden door vrij lange pauzes. Zakelijk, koel stemgeluid bij voorkeur; monotonie evenals overdrijvingen moeten vermeden worden.
4. Acoestische gebeurtenissen die in "1984" genoemd worden, krijgen in deze compositie overeenkomstige vorm. Er ontstaat een semantisch staketsel dat het meest te vergelijken

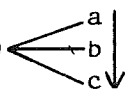
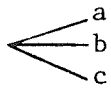
is met de sound-track van een film, maar dat zich toch onafhankelijk van de lopende tekst van het hoorspel ontwikkelt bijvoorbeeld:

koor: het voorlezen van eindeloze reeksen getallen, piepen, ovaties van haat, geschreeuw van woede, getrappel, het stampen van blote voeten, brullen van het lachen, spreekkoren (losse woorden), op kammen en papier marsen blazen, schrijven.

instrumenten: trompet- en fluitsignalen, (ook piccolo), trommelslagen, verschillende sirenes, zweepslagen, slaan op een aambeeld, contrapunt van verschillende ritmische modellen, van 2/4 tot 7/4.

geruis: marsgeluiden (sterk ritmisch), slaan van klokken, schel fluiten, weglappend water, ratelende machine-pistolen, geluid van machines.

Zowel het materiaal als de tekst van het hoorspel wordt gezamenlijk gestuurd door drie signalen die op hun beurt in drie stadia te onderscheiden:

1. impuls (J) toename van de werking
2. ongelijkmatig eruit springen (J)
3. periodiek terugkerend (.)

Deze signalen - door middel van synthesizer opgewekt - moduleren bij voortduring muziek en geruis; taal eerder sporadisch, met onderbrekingen.

4. Plaats van de theatrale realisatie

Een indrukwekkend hoogtepunt in "1984" wordt gevormd door indoctrinatie van de ambtenaren van het Ministerie van Waarheid.

De haatoverdracht is te vergelijken met geestelijke lichaams-oefeningen, in het bijzonder met die oefeningen die erop gericht zijn een ideologische standvastigheid vers in het geheugen te houden door het er steeds maar in te hameren.

Als equivalent van deze situatie stel ik me een ruimte zonder ramen voor waarin 20 - 30 zwijgende vrouwen en mannen van allerlei leeftijden kijken naar een zeer groot tv-toestel dat met de achterkant naar het publiek gekeerd staat.

Twee videocamera's zijn voortdurend op de gezichten

gericht; de weergave van de close ups heeft plaats op een oneven aantal monitoren. Tenslotte wordt de acoestische montage zeer luid afgespeeld; zo wordt de vicieuze cirkel van horror en terreur rondgemaakt: niet-kunnen-denken en niet-mogen-denken worden één.

En toch leek het me voor deze uitvoering in het Stedelijk Museum een misschien nog meer radicale poging mogelijk, namelijk deze keer het toneelbeeld waarin de actie plaats heeft, zonder spelers te tonen. De personen die geïndoctrineerd zijn, hebben de ruimte reeds verlaten (of zullen weldra terugkomen); achter gebleven zijn slechts de lege stoelen. De band met de haat-kreten loopt steeds verder en is aan de belichting gekoppeld. Deze komt automatisch in steeds wanneer er een zitting begint: er ontstaat de suggestie van een nooit eindigende toestand van verontrusting.